

УДК: 347.772(4-672EU)
Bibliid 1451-3188, 21 (2022)
Год XXI, бр. 79, стр. 195-210
Изворни научни рад
Рад примљен 21. 7. 2022. године
Рад одобрен 27. 8. 2022. године
DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2022.21.79.12

ДЕЛОВАЊЕ ЕУ НАКОН ПРИСТУПАЊА ЖЕНЕВСКОМ АКТУ ЛИСАБОНСКОГ СПОРАЗУМА О ИМЕНИМА ПОРЕКЛА И ГЕОГРАФСКИМ ОЗНАКАМА

Сања ЈЕЛИСАВАЦ ТРОШИЋ¹

Анстракт: Рад анализира најзначајније измене и последице приступања Европске уније (ЕУ) Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама (Женевски акт). Усвајањем Женевског акта ЕУ је проширила политику заштите имена порекла и географских ознака на глобални ниво. Након усвајања Уредбе (ЕУ) 2019/1753 земље чланице ЕУ имају бољу могућност заштите ознака географског порекла, пре свега традиционалних прехранбених производа. У раду се детаљније испитују елементи, структура и начин како је правно регулисана заштита ознака географског порекла у ЕУ. Посебан фокус у анализи дат је решењима из Уредбе (ЕУ) 2019/1753 чији домен примене обухвата државе чланице и треће земље. Истраживање указује на предности свеобухватне заштите имена порекла и географских ознака на тржишту ЕУ. Међутим, заштита се односи преваходно на традиционалне пољопривредне производе (вина, сиреве, жестока пића и др.), а не на свеобухватну заштиту непољопривредних традиционалних производа.

Кључне речи: ЕУ, ознака порекла, имена порекла, географске ознаке, Женевски акт, Лисабонски споразум.

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд.
E-mail: sanja@diplomacy.bg.ac.rs.

Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2022. године.

1) УВОД

Уредба (ЕУ) 2019/1753 у складу је са обавезама Европске уније (ЕУ) према Светској трговинској организацији које произилазе из Споразума о трговинским аспектима права за интелектуалну својину (ТРИПС). Доношење Уредбе о деловању ЕУ након приступања Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама (Женевски акт), пре свега је у циљу коришћења искључиве надлежности из заједничке трговинске политике ЕУ. Женевски акт је донет 20. маја 2015. године, а ступио је на снагу 26. фебруара 2020. године.² Одлуком Савета (ЕУ) 2019/1754 Европска унија је постала уговорна страна Женевског акта Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама у новембру 2019. године.³ Одлука Савета овлашћује државе чланице да ратификују Женевски акт или му приступе у интересу ЕУ. Све земље које су уговорне стране Женевског акта су и чланице Посебне уније створене Лисабонским аранжманом о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању (*Специјална унија*). Такође, у складу са Одлуком Савета (ЕУ) 2019/1754 саму ЕУ, као и државе чланице које су ратификовале Женевски акт или су му приступиле, а у вези са Женевским актом у Посебној унији, представља Комисија ЕУ.

У односу на Лисабонски аранжман о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању из 1958. година (Лисабонски споразум), Женевски акт из 2015. године, пружа могућност заштите и географским ознакама којима се означавају производи који нису у потпуности произведени на одређеном географском подручју и код којих нема емпиријски доказиве везе између квалитета и својства производа са географским пореклом.⁴ Чак је Женевским актом стављено у могућност да се под заштитом географских ознака могу ставити и називи који нису географски, али у свести потрошача указују на географско порекло производа. Према томе, Женевским актом је у великој мери проширен спектар географских ознака које је могуће заштитити на подручју тзв. Лисабонске уније. Као што је Женевским актом предвиђено,

² "Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications and Regulations Under the Geneva Act of the Lisbon Agreement of May 20, 2015", World Intellectual Property Organization, Geneva, 2015.

³ "Council Decision (EU) 2019/1754 of 7 October 2019 on the accession of the European Union to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications", *Official Journal of the European Union* L 271/12, 24.10.2019.

⁴ "Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration (as amended on September 28, 1979)", World Intellectual Property Organization, Lisbon, 1979.

могу му приступити и међународне организације, па је ЕУ искористила то право и приступила му 2019. године.⁵

2) МЕРЕ ЕУ

Најзначајнији извори у предметној области које обрађујемо у раду су: Уредба (ЕУ) 2019/1753 Европског парламента и Савета од 23. октобра 2019. о деловању Уније након приступања Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама (*Regulation (EU) 2019/1753 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the action of the Union following its accession to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications*), и Одлука Савета (ЕУ) 2019/1754 од 7. октобра 2019. о приступању Европске уније Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама (*Council Decision (EU) 2019/1754 of 7 October 2019 on the accession of the European Union to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications*).

3) СВРХА

Сврха Уредбе (ЕУ) 2019/1753 јесте да утврди правила која омогућавају ЕУ да остварује права и испуњава обавезе утврђене Женевским актом, у своје име и у име држава чланица ЕУ које ратификују Женевски акт или му приступе. Женевским актом се штите имена порекла, укључујући ознаке порекла у смислу Уредбе (ЕУ) 1151/2012⁶ и (ЕУ) 1308/2013 Европског парламента и Савета, као и географске ознаке у смислу Уредби (ЕУ) 1151/2012, (ЕУ) 1308/2013, (ЕУ) 251/2014 и (ЕУ) 2019/787⁷ Европског парламента и Савета,

⁵ Tea Hasic, Ana Racki Marinković, "Protection of Traditional Products through Geographical Indications in the European Union after the Entry into Force of the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications", *Pravni Vjesnik*, 2022, vol. 38, p. 114.

⁶ "Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs", *OJ L* 343, 14.12.2012, p. 1.

⁷ "Regulation (EU) 2019/787 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the definition, description, presentation and labelling of spirit drinks, the use of the names of spirit drinks in the presentation and labelling of other foodstuffs, the protection of geographical indications for spirit drinks, the use of ethyl alcohol and distillates of agricultural origin in alcoholic beverages, and repealing Regulation (EC) No 110/2008", *OJ L* 130, 17.5.2019, p. 1.

који се у овој Уредби заједно називају „географске ознаке”^{8,9} Доношење Уредбе (ЕУ) 2019/1753 је за постизање основног циља да се ЕУ омогући учешће у Посебној унији на начин који ће обезбедити ефикасну заштиту географских ознака ЕУ на међународном нивоу, као и предвидети правила и процедуре које се тичу деловања ЕУ након њеног приступања Женевском акту.

4) САДРЖАЈ

Ради проширења политике заштите имена порекла и географских ознака на глобални ниво ЕУ је приступила Женевском акту Лисабонског споразума, што је омогућило проширење заштите ознаке географског порекла регистрованих на нивоу ЕУ у државама чланицама Лисабонске уније.¹⁰ Уредба (ЕУ) 2019/1753 уређује деловање ЕУ након приступања Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама. Ова Уредба је обавезујућа у целини и директно се примењује у свим државама чланицама ЕУ. Уредбом се успостављају правила и поступци приликом деловања ЕУ након приступања Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама. Појам географске ознаке обухвата имена порекла у смислу Женевског акта, укључујући ознаке порекла у смислу Уредбе (ЕУ) 1151/2012 и (ЕУ) 1308/2013, као и географске ознаке у смислу Уредбе (ЕУ) 1151/2012, (ЕУ) 1308/2013, (ЕУ) 251/2014 и (ЕУ) 2019/787.¹¹ Комисија ЕУ, у својству надлежног органа у смислу члана 3 Женевског акта, према члану 2 ове Уредбе, подносиће пријаве за међународну регистрацију заштићених и регистрованих географских ознака у складу са правом ЕУ који се односе на производе пореклом из ЕУ, у складу са чланом 5(1) и (2)

⁸ “Regulation (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing a common organization of the markets in agricultural products and repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007”, *OJ L 347*, 20.12.2013, p. 671.

⁹ “Regulation (EU) No 251/2014 of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatized wine products and repealing Council Regulation (EEC) No 1601/91”, *OJ L 84*, 20.3.2014, p. 14.

¹⁰ Radim Charvát, “Protection of Appellations of Origin Registered under the Lisbon Agreement in the Context of the Exhaustive Nature of the EU Protection of Geographical Indications and Designations of Origin”, *European Intellectual Property Review*, Sweet & Maxwell, 2021, 43/10, p. 653.

¹¹ “Regulation (EU) 2019/1753 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the action of the Union following its accession to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications”, *OJ L 271/1* 24.10.2019, Art. 1.

Женевског акта при Међународним бироу Светске организације за интелектуалну својину. Државе чланице могу затражити од Комисије да региструје у Међународни регистар географске ознаке које потичу са њихове територије и које су заштићене и регистроване према праву ЕУ. Захтев за регистрацију се подноси као захтев физичког или правног лица како је наведено у тачки (II) члана 5(2) Женевског акта, или од стране корисника као што је дефинисано у тачки (XVII) члана 1 Женевског акта. Такође, захтев се може поднети и на сопствену иницијативу. На основу таквих захтева, Комисија усваја provedбене акте у којима се наводе географске ознаке. Укидање географске ознаке која потиче из државе чланице и која је регистрована у Међународном регистру, у складу са овом Уредбом, обављаће се на начин да Комисија усваја provedбени акт како би затражила од Међународног бироа да поништи регистрацију у Међународном регистру географске ознаке из државе чланице. То се обавља када се оствари следеће:

- географска ознака више није заштићена у ЕУ;
- на захтев државе чланице из које географска ознака потиче, а на основу:
 - захтева физичког или правног лица, како је наведено у тачки (II) члана 5(2) Женевског акта, или корисника као што је дефинисано у тачки (XVII) члана 1 Женевског акта; или
 - на сопствену иницијативу.
- Комисија мора без одлагања обавестити Међународни биро о захтеву за отказивање.¹²

Од члана 4 до члана 9 Уредба (ЕУ) 2019/1753 регулише права тзв. треће земље, односно земаља које нису чланице ЕУ. Потребно је успоставити одговарајуће процедуре за Комисију ЕУ у вези процене географских ознака које потичу из уговорних страна Женевског акта које нису државе чланице, тзв. треће уговорне стране, а које су регистроване у Међународном регистру, како би се донела квалитетна и одговарајућа одлука о заштити у ЕУ или поништењу такве заштите, где је то релевантно. Комисија ће објавити сваку међународну регистрацију о којој је Међународни биро послао обавештење у складу са чланом 6(4) Женевског акта, а која се тичу географских ознака регистрованих у Међународном регистру и којима уговорна страна порекла (како је дефинисано у тачки (XV) члана 1 Женевског акта) није држава чланица; и односи се на производ за који је обезбеђена заштита географских ознака на нивоу ЕУ. Међународна регистрација се објављује у серији Ц Службеног листа Европске уније и укључује референцу на врсту производа и земљу порекла.¹³ Комисија ће, у року од четири месеца од датума

¹² "Regulation (EU) 2019/1753", op. cit., Art. 3.

¹³ Ibid., Art. 4.

регистрације географске ознаке трећих земаља у Међународни регистар, извршити њихову процену, с циљем да се утврди да ли те географске ознаке укључују обавезне садржаје наведене у правилу 5(2) Заједничке уредбе према Лисабонском споразуму и Женевском акту (Заједнички прописи), и појединости у вези са квалитетом, репутацијом или карактеристикама како је утврђено у правилу 5(3), и да би се проверило да ли се односи на производ у погледу којег је предвиђена заштита географске ознаке на нивоу ЕУ. Ова процена не укључује процену других посебних одредби ЕУ у вези са стављањем производа на тржиште, на санитарне и фитосанитарне стандарде, маркетиншке стандарде или етикетирање хране.¹⁴ Поступак приговора за географске ознаке трећих земаља регистрованих у Међународном регистру уређен је у члану 6 Уредбе. Приговор Комисији могу поднети државе чланице ЕУ, као и треће земље, на једном од службених језика институција ЕУ, у року од четири месеца од датума објављивања међународне регистрације. Приговор ће бити прихватљив само ако је заснован на једном или на више следећих основа:

а) географска ознака регистрована у Међународном регистру у супротности је са именом биљне сорте или животињске расе и вероватно ће довести потрошача у заблуду о правом пореклу производа;

б) географска ознака регистрована у Међународном регистру у потпуности или делимично истоимена је са географском ознаком која је већ заштићена у ЕУ, и не постоји довољна разлика у пракси између услова локалне и традиционалне употребе и презентације географске ознаке, узимајући у обзир потребу да се обезбеди правичан третман дотичних произвођача и да се потрошачи не обмањују;

в) заштита географске ознаке регистроване у Међународном регистру у ЕУ прекршила би претходно право на жиг на нивоу ЕУ, регионалном или националном нивоу;

г) заштита географске ознаке треће земље у ЕУ угрозила би употребу потпуно или делимично идентичног назива или искључиву природу жига на нивоу ЕУ, регионалном или националном нивоу, или постојање производа који су легално стављени на тржиште најмање пет година пре датума објављивања међународне регистрације;

д) географска ознака регистрована у Међународном регистру односи се на производ за који није обезбеђена заштита географских ознака на нивоу ЕУ;

ђ) назив за који се захтева регистрација је генерички термин на територији Уније;

¹⁴ Ibid., Art. 5.

е) услови наведени у тачкама (I) и (II) члана 2(1) Женевског акта нису испоштовани;

ж) географска ознака регистрована у Међународном регистру је истоимени назив који доводи потрошача у заблуду да верује да производи потичу са друге територије, чак и ако је назив тачан у погледу стварне територије, региона или места порекла тог производа.

На темељу спроведене процене Комисија доноси одлуку о заштити у ЕУ географских ознака трећих земаља уписаних у Међународни регистар. Одлуком о заштити географске ознаке утврђује се обим одобрене заштите и може укључивати услове који су у складу са Женевским актом, а посебно одобрити и дефинисани прелазни период како је наведено у члану 17 Женевског акта и правилу 14 Заједничких прописа. Комисија ће у случају одбијања, у складу са чланом 15(1) Женевског акта обавестити Међународни биро о одбијању ефеката дотичне међународне регистрације на територији ЕУ, у року од годину дана од пријема обавештења о међународној регистрацији. Комисија може и повући, у потпуности или делимично, одбијање које је претходно послала Међународном бироу, а на основу сопствене иницијативе или на прописно образложени захтев државе чланице, треће земље или физичког или правног лица које има легитимни интерес. Комисија ће без одлагања обавестити Међународни биро о таквом повлачењу.¹⁵ Комисија може, према члану 9 Уредбе (ЕУ) 2019/1753, у целини или делимично, прогласити ништавним дејства заштите географске ознаке треће земље у ЕУ. Комисија то може урадити на сопствену иницијативу, на прописно образложени захтев државе чланице, треће земље или физичког или правног лица које има легитимни интерес. То се ради у случају да географска ознака више није заштићена у земљи уговорници порекла; или да географска ознака више није регистрована у Међународном регистру; или да више не постоји усклађеност са обавезним садржајем наведеним у правилу 5(2) Заједничке уредбе или са појединостима у вези са квалитетом, репутацијом или карактеристикама наведеним у правилу 5(3) Заједничке уредбе. Када више не постоји могућност додатне жалбе на проглашење ништавости, Комисија без одлагања обавештава Међународни биро о поништавању дејства међународне регистрације географске ознаке на територији ЕУ. Комисија ЕУ треба да на редовној основи подноси Међународном бироу Светске организације за интелектуалну својину (Међународни биро) пријаве за међународну регистрацију географских ознака које потичу и заштићене су на територији ЕУ у регистру Међународног бироа (Међународни регистар). Приликом припреме обавештења, државе чланице треба да размотре економски интерес у

¹⁵ Ibid., Art. 7.

међународној заштити дотичних географских ознака и да посебно узму у обзир вредност производње и извозну вредност, заштиту по другим споразумима, као и тренутну или потенцијалну злоупотребу у трећим земљама. Упис географских ознака у Међународни регистар треба да служи у сврху обезбеђивања квалитетних производа, лојалне конкуренције и заштите потрошача. С обзиром на њихову значајну културну и економску вредност, регистрацију географских ознака треба проценити у односу на вредност створену за локалне заједнице, у циљу подршке руралном развоју и промовисања нових радних места у производњи, преради и другим сродним услугама.¹⁶

Поред позитивних ефеката на потрошаче и произвођаче у ЕУ, важно је истаћи и територијално проширење заштите која се даје Женевским актом, али време ће показати у којој мери ће Уредба (ЕУ) 2019/1753 помоћи успостављању кохерентног међународног система за заштиту географских ознака, у складу са другим успостављеним системима за међународну заштиту права индустријске својине.¹⁷ Осим наведеног, Уредба се бави и питањем коегзистенције претходних жигова и географске ознаке регистроване у Међународном регистру којима је одобрена заштита или се користе у ЕУ. Члан 10 Уредбе уређује однос између заштите жига и заштите географске ознаке. Према њему, заштита географске ознаке не доводи у питање ваљаност претходне заштите жига на нивоу ЕУ и на територији државе чланице ЕУ. Уколико би географска ознака регистрована у Међународном регистру могла на нивоу ЕУ довести потрошача у заблуду у погледу правог идентитета производа, односно угледа и реномеа већ постојећег жига и дужине његовог коришћења, онда она неће бити заштићена. Жиг који је био заштићен у ЕУ и у употреби у земљи чланице, може се и даље штитити и користити, уколико је то било пре него је Међународни биро обавестио Комисију о објављивању међународне регистрације географске ознаке, која би иначе била у супротности са употребом оба. С обзиром на искључиву надлежност ЕУ у вези са заједничком трговинском политиком, државе чланице које још нису потписнице Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању из 1958. године, ревидираном у Стокхолму 14. јула 1967. и измењеним и допуњеним 28. септембра 1979. (Лисабонски споразум), не би требало да ратификују или приступе том споразуму. Што се тиче имена порекла који је већ регистрован према Лисабонском споразуму, за производ који је заштићен овом Уредбом, држава чланица ЕУ може изабрати да затражи (на основу захтева физичког или правног лица, или на сопствену иницијативу) међународну регистрацију тог

¹⁶ Ibid., L 271/2 тачка 4 и 5.

¹⁷ Miribung, Georg, "Changes Happen Slowly-Some Comments on Geographical Indications between the Geneva Act and Regulation 2019/1753", *Eur. Food & Feed L. Rev.*, 2020, vol. 15, p. 33.

имена порекла према Женевском акту или поништење регистрације тог имена порекла у Међународном регистру. Држава чланица је у обавези да обавести Комисију о избору између поменутих два, закључно са 14. новембром 2022. године. У случају одабира прве опције (међународна регистрација тог имена порекла према Женевском акту) држава чланица ће, у координацији са Комисијом, проверити код Међународног бироа да ли је потребно извршити било какве измене према правилу 7(4) Заједничке уредбе.¹⁸ Државама чланицама ЕУ које су већ потписнице Лисабонског споразума требало би да буде дозвољено да остану као такве, посебно да би се обезбедио континуитет права и испуњавање обавеза додељених тим споразумом. Међутим, они би требало да делују искључиво у интересу ЕУ и уз пуно поштовање њене искључиве надлежности и да би се додатно унапредила хармонизација унутар унутрашњег тржишта. Име порекла, који је већ регистрован према Лисабонском споразуму, за производ који спада у делокруг једне од прописа Женевског акта, укључујући ознаке порекла у смислу Уредбе (ЕУ) бр. 1151/2012 и (ЕУ) бр. 1308/2013, али није заштићен ниједном од тих уредби, држава чланица ЕУ може да затражи или регистрацију тог имена порекла према Уредби или поништење регистрације те ознаке порекла у Међународном регистру. Рок за обавештење Комисије је исти као и претходно поменут. Држава чланица ће захтевати међународну регистрацију имена порекла према Женевском акту, ако је та држава чланица ратификовала или приступила Женевском акту, у року од једне године од датума регистрације географске ознаке према важећој Уредби. Уколико је захтев за регистрацију према Уредби одбијен, или ако захтев за регистрацију по Женевском акту није поднет, држава чланица мора без одлагања затражити поништење регистрације тог имена порекла у Међународном регистру.¹⁹

Име порекла за производе који нису обухваћени подручјем примене Уредбе (ЕУ) 2019/1753, и за које није обезбеђена заштита географских ознака на нивоу ЕУ, држава чланица која је већ потписница Лисабонског споразума може задржати било коју постојећу регистрацију у Међународном регистру. Таква држава чланица може да поднесе и додатне захтеве за упис у Међународни регистар према Лисабонском споразуму имена порекла која потичу са њене територије, ако је обавестила Комисију о нацрту захтева за регистрацију таквих ознака порекла, уз доказе да пријава испуњава услове за регистрацију према Лисабонском споразуму и Комисија није издала негативно мишљење у року од два месеца од таквог обавештења.²⁰ Државе чланице које су биле потписнице Лисабонског споразума пре приступања ЕУ

¹⁸ "Regulation (EU) 2019/1753", op. cit., Art. 11.

¹⁹ Ibidem

²⁰ Ibidem

Женевском акту могу наставити да штите имена порекла који потичу из треће земље која је потписница Лисабонског споразума путем националног система заштите. Последице такве националне заштите биће искључива одговорност дотичне државе чланице и неће имати утицаја на трговину унутар ЕУ или међународну трговину.²¹ Те државе чланице не би требало да региструју према Лисабонском споразуму ниједно ново име порекла за производе који спадају у делокруг Уредбе (ЕУ) бр. 1151/2012, (ЕУ) бр. 1308/2013, (ЕУ) бр. 251/2014 или (ЕУ) 2019/787, а с циљем да би се поштовао јединствени систем заштите географских ознака успостављен на нивоу ЕУ у погледу пољопривредних производа. Када су у питању одређени специфични производи Комисији при доношењу што квалитетнијих одлука помажу у смислу Уредбе (ЕУ) бр. 182/2011 следећи Одбори:

- за производе из сектора вина који спадају у делокруг члана 92(1) Уредбе (ЕУ) бр. 1308/2013, Одбор за заједничку организацију пољопривредних тржишта основаног чланом 229 те уредбе;
- за ароматизоване производе од вина како је дефинисано у члану 3 Уредбе (ЕУ) бр. 251/2014, Одбор за ароматизоване производе од вина основаног чланом 34 те Уредбе;
- за жестока пића како је дефинисано у члану 2 Уредбе (ЕЗ) бр. 110/2008 Европског парламента и Савета (11), Одбор за алкохолна пића из члана 47 Уредбе (ЕУ) 2019/787;
- за пољопривредне производе и намирнице које спадају у делокруг првог подстава члана 2(1) Уредбе (ЕУ) бр. 1151/2012, Одбор за политику квалитета пољопривредних производа основаног чланом 57 те Уредбе.^{22,23}

Сами мултилатерални преговори који су се водили у оквирима Светске трговинске организације, а у вези заштите имена порекла и географских ознака били су у застоју од самог почетка, и сваки напредак је тешко постићи. Различити интереси као и различити правни режими држава ометају међународно усклађивање заштите ознаке географског порекла. ТРИПС и Лисабонски споразум нису успели да успоставе широко прихваћен међународни систем регистрације или њихове заштите. Женевски акт је значајно побољшао режим заштите ознаке географског порекла, али различити приступи ЕУ и САД, нажалост, и даље изгледају непомирљиви.²⁴

²¹ Ibid., Art. 12.

²² “Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission’s exercise of implementing powers”, *OJ L* 55, 13–18, 28.2.2011.

²³ “Regulation (EU) 2019/1753”, *op. cit.*, Art.15.

²⁴ S. Feng, “Geographical indications: Can China reconcile the irreconcilable intellectual property issue between EU and US?” *World Trade Review*, 2020, vol. 19, no. 3, pp. 424–445.

Заштита имена порекла и географских ознака традиционалних производа доводи до пораста њихове тржишне вредности и раста потражње и продаје истих.²⁵ Између осталог, зато је важна и добра регулатива њихове заштите. Остаје питање да ли ће Женевски акт успети да премости поделу између земаља које промовишу *sui generis* модел заштите ознаке географског порекла и надлежности *common law*.²⁶ Међутим, за разлику од *sui generis* заштите имена порекла и географских ознака традиционалних пољопривредних и прехрамбених производа, на нивоу ЕУ не постоји *sui generis* заштита за непољопривредне производе. Од постојеће регулативе у оквирима ЕУ за сада непољопривредни производи, као нпр. сувенири, немају практичне користи.

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Уредба (ЕУ) 2019/1753 Европског парламента и Савета о деловању Уније након приступања Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама, усвојена је у Стразбуру 23. октобра 2019. године, а ступила је на снагу 13. новембра 2019. године. Одлука Савета (ЕУ) 2019/1754 о приступању Европске уније Женевском акту Лисабонског споразума о именима порекла и географским ознакама, усвојена је у Луксембургу 7. октобра 2019. године, а ступила је на снагу 13. новембра 2019. године.

6) ИЗВОРИ

“Council Decision (EU) 2019/1754 of 7 October 2019 on the accession of the European Union to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications”, *Official Journal of the European Union L 271/12*, 24.10.2019.

Charvát, Radim, “Protection of Appellations of Origin Registered under the Lisbon Agreement in the Context of the Exhaustive Nature of the EU Protection of Geographical Indications and Designations of Origin”, *European Intellectual Property Review*, 2021, vol. 43, no. 10, pp. 653–664.

Feng, S., Geographical indications: Can China reconcile the irreconcilable intellectual property issue between EU and US? *World Trade Review*, 2020, vol. 19, no. 3, pp. 424–445.

Hasic, Tea, Racki Marinkovic, Ana, “Protection of Traditional Products through Geographical Indications in the European Union after the Entry into Force of

²⁵ Tea Hasic, Ana Racki Marinkovic, op. cit., p. 125.

²⁶ Muriel Lightbourne, “What’s in a Name? The Journey of Geographical Indications from Paris 1883 to Geneva 2015”, *GRUR International*, 2021, vol. 70, no. 10, p. 933.

- the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications”, *Pravni Vjesnik*, 2022, vol 38, pp. 113–136.
- Inama, Stefano, Crivelli, Pramila, The EU trade policy on geographical indications and the missing link with development”, In: Bilal San, Bernard Hoekmano (eds), *Perspectives on the Soft Power of EU Trade Policy*, CEPR Press, 2019.
- Lightbourne, Muriel, “What’s in a Name? The Journey of Geographical Indications from Paris 1883 to Geneva 2015”, *GRUR International*, 2021, vol. 70, no. 10, p. 933.
- Miribung, Georg, “Changes Happen Slowly-Some Comments on Geographical Indications between the Geneva Act and Regulation 2019/1753”, *Eur. Food & Feed L. Rev.*, 2020, vol.15.
- “Regulation (EU) 2019/1753 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the action of the Union following its accession to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications”, *Official Journal of the European Union* L 271/1, 24.10.2019.
- Пајевић, Милан (ур.), *Економско-привредни водич кроз Споразум о стабилизацији и придруживању*, ИСАЦ фонд, 2008, Београд.
- „Стратегија развоја интелектуалне својине за период од 2018. до 2022. године”, *Службени гласник РС*, 78/2018.
- „Закон о ознакама географског порекла”, *Службени гласник РС*, 18/2010.
- „Закон о потврђивању Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању”, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, 6/1998 од 4.12.1998. године.
- „Закон о потврђивању Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима”, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, 1/1999 од 25.12.1999. године.
- „Закон о изменама и допунама Закона о уређењу судова”, *Службени гласник РС*, 101/13.,
- Завод за интелектуалну својину Републике Србије, Ознаке географског порекла. Интернет: <https://www.zis.gov.rs/prava/oznake-geografskog-porekla/>, 18.5.2022.
- Завод за интелектуалну својину, Република Србија, Међународна заштита ознака географског порекла. Интернет: <https://www.zis.gov.rs/prava/oznake-geografskog-porekla/medjunarodna-zatita-oznaka-geografskog-porekla/>, 12.4.2022.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Међународне организације, као што су Међународни трговински центар (ИТЦ), Организација за храну и пољопривреду (ФАО) и Конференција Уједињених нација о трговини и развоју (УНКТАД), препознале су значај заштите географских ознака и потенцијалну позитивну улогу увођења ове врсте заштите у мање развијене земље, као и за развој руралних подручја.²⁷ Закон о ознакама географског порекла Србије уређује начин стицања и правну заштиту ознака географског порекла. Под ознакама географског порекла подразумевамо име порекла и географску ознаку. Оне се употребљавају за обележавање природних, пољопривредних, прехранбених и индустријских производа, као и производа домаће радиности и услуга.²⁸ Према члану 3 Закона о ознакама географског порекла „име порекла је географски назив земље, региона, или локалитета, којим се означава производ који одатле потиче, чији су квалитет и посебна својства искључиво или битно условљени географском средином, укључујући природне и људске факторе и чија се производња, прерада и припрема у целини одвијају на одређеном ограниченом подручју”. Према члану 4 поменутог Закона, „географска ознака је ознака која идентификује одређени производ као производ пореклом са територије одређене земље, региона или локалитета са те територије, где се одређени квалитет, репутација или друге карактеристике производа суштински могу приписати његовом географском пореклу и чија се производња и/или, прерада и/или припрема одвијају на одређеном ограниченом подручју”. Битно је, према томе, пре свега схватити разлику између имена порекла и географске ознаке. Разлика је у томе што се код имена порекла све фазе у поступку производње одвијају на уском ограниченом подручју, док је у случају географске ознаке битно да се на одређеном подручју одвија само она фаза у производњи која даје производу репутацију (посебна својства и квалитет).²⁹ Србија се обавезала да обезбеди заштиту ознака географског порекла које су регистроване у Европској заједници још потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању (члан 33 став 1), а на основу Уредбе ЕЗ 510/2006 о заштити географских индикација и ознака порекла за пољопривредне и прехранбене производе.³⁰

²⁷ Stefano Inama, Pramila Crivelli, “The EU trade policy on geographical indications and the missing link with development”, In: Bilal San, Bernard Hoekmano (eds), *Perspectives on the Soft Power of EU Trade Policy*. CEPR Press, 2019, p. 87.

²⁸ „Закон о ознакама географског порекла”, *Службени гласник РС*, 18/2010.

²⁹ Завод за интелектуалну својину Републике Србије, *Ознаке географског порекла*. Интернет: <https://www.zis.gov.rs/prava/oznake-geografskog-porekla/>, 18.5.2022.

³⁰ Пајевић Милан (ур.), *Економско-привредни водич кроз Споразум о стабилизацији и придруживању*, ИСАЦ фонд, 2008, Београд, стр. 33.

Лисабонски аранжман о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању (закључен 31. октобра 1958. године, измењен у Стокхолму 14. јула 1967. године и са амандманима од 28. септембра 1979. године) потврђен је у Републици Србији доношењем Закона о потврђивању Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању.³¹ Мадридски споразум о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима (закључен 14. априла 1891. године, ревидиран у Вашингтону 2. јуна 1911. године, у Хагу 6. новембра 1925. године, у Лондону 2. јуна 1934. године и у Лисабону 31. октобра 1958. године, са Додатним актом из Стокхолма од 14. јула 1967. године) потврђен је у Републици Србији доношењем Закона о потврђивању Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима.³²

Међународно регистровање ознака географског порекла из Републике Србије врши се према одредбама Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању (од 31.10.1958. године са изменама од 14.7.1967. године и амандманима од 28.9.1979. године). Међународни систем регистрације ознака географског порекла нуди могућност остваривања заштите ознака географског порекла у више држава и/или међувладиних организација. У оквиру Лисабонског система, једна међународна пријава замењује читав низ пријава које би иначе требало да се поднесу Заводима одговарајућих земаља.³³ Република Србија је чланица Лисабонске уније и на њу се односе све одредбе Уредбе (ЕУ) 2019/1753 које говоре о тзв. трећим земљама. Што се тиче поступка заштите права у Србији, Завод за интелектуалну својину надлежан је да води управни поступак заштите права индустријске својине, укључујући и ознаке географског порекла. Инспекцијски надзор над производњом и прометом робе којом се повређују права интелектуалне својине, између осталих и географске ознаке порекла, врши Сектор тржишне инспекције у Министарству трговине, туризма и телекомуникација. Привредни суд у првом степену суди у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије

³¹ „Закон о потврђивању Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању”, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, 6/1998 од 4.12.1998. године.

³² „Закон о потврђивању Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима”, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, 1/1999 од 25.12.1999. године.

³³ Завод за интелектуалну својину, Република Србија, Међународна заштита ознака географског порекла. Интернет: <https://www.zis.gov.rs/prava/oznake-geografskog-porekla/medjunarodna-zatita-oznaka-geografskog-porekla/>, 12.4.2022.

полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти, који настану између правних лица.³⁴ Виши суд у Београду суди у првом степену у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти ако није надлежан други суд. Привредни апелациони суд надлежан је за одлучивање о жалбама на одлуке Привредног суда у Београду, а Апелациони суд у Београду за одлучивање о жалбама на одлуке Вишег суда у Београду. За предмете кривичног судског гоњења у области интелектуалне својине, у првом степену надлежан је основни суд. У Републици Србији ниједан од судија није специјализован искључиво за права интелектуалне својине. Међутим, због концентрације предмета из области права интелектуалне својине, у Привредном суду у Београду и Вишем суду у Београду, ограничен је број судија који решавају предмете из области права интелектуалне својине.³⁵

ACTION OF THE EU AFTER ACCESSION TO THE GENEVA ACT OF THE LISBON AGREEMENT ON APPELLATIONS OF ORIGIN AND GEOGRAPHICAL INDICATIONS

Summary: The paper analyzes the effects that occurred after accession of the European Union to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications. The most significant changes and consequences of this EU act have been reviewed through the analysis of several documents and scientific literature. The adoption of the Regulation on EU action after accession to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications (Geneva Act) is primarily aimed at using its exclusive competence from the EU's common trade policy. Regulation (EU) 2019/1753 complies with the obligations of the European Union (EU) to the World Trade Organization arising from the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. The purpose of Regulation (EU) 2019/1753 is to establish rules that enable the EU to exercise rights and fulfill obligations set out in the Geneva Act, on its own behalf and on behalf of EU member states that ratify the Geneva Act or accede to it. Also, in accordance with Council Decision (EU) 2019/1754, the EU itself, as well as the member states that ratified the Geneva Act or acceded to it, and in connection with the Geneva Act in the Special Union, is represented by the

³⁴ „Закон о изменама и допунама Закона о уређењу судова”, *Службени гласник РС*, 101/13, који се примењује почев од 1. јануара 2014. године.

³⁵ „Стратегија развоја интелектуалне својине за период од 2018. до 2022. године”, *Службени гласник РС*, 78/2018.

EU Commission. The adoption of Regulation (EU) 2019/1753 is to achieve the main goal of enabling the EU to participate in the Special Union in a way that will ensure the effective protection of EU geographical indications at the international level, as well as to provide for rules and procedures concerning the EU's actions after its accession to the Geneva Act. Well-regulated protection of appellations of origin and geographical indications of traditional products leads to an increase in their market value and growth in demand and sales of the same. However, unlike the *sui generis* protection of appellations of origin and geographical indications of traditional agricultural and food products, there is no *sui generis* protection for non-agricultural products at the EU level. The question remains whether the Geneva Act will succeed in bridging the divide between countries promoting the *sui generis* model of protection of geographical indications and common law jurisdiction. The Republic of Serbia is a member of the Lisbon Union and is subject to all the provisions of Regulation (EU) 2019/1753 that refer to the so-called third countries or third Contracting Parties.

Keywords: European Union, designation of origin, appellations of origin, geographical indications, Geneva Act, Lisbon Agreement.